

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Hittudományi Kar

A Magyar Görögkatolikus Egyház cigányok között végzett missziója
1937-2016 között

Dissertatio ad Doctoratum
Tézisfüzet

Készítette: Balogh Győző János
Konzulens: Dr. Kuminetz Géza

Budapest, 2019

Ezen munka megszületését az a vágyam inspirálta, hogy papként hasznosan, és hatékonyan segítségére lehessen egyháznak a cigányok között végzett missziós munkában. Cigány származásom okán bensőséges kötődésem van ehhez a témához. Személyes tapasztalataimat cigány felmenőimtől, valamint azon *romungro*¹ közösségből származó közegeből nyertem, amelyben nevelkedtem. Látásmódomat ezen körülmények alakították. Véleményem szerint a cigányság célzott pasztorációja napjainkban sürgetőbb, mint valaha. Statisztikailag kimutatható, hogy Magyarországon a legszámottevőbb etnikum a kisebbségek sorában a cigányság népcsoportja. Egy 2011-es felmérés szerint megközelítőleg 876.000 cigány élt hazánkban.² Már csupán eme közösség létszámát tekintve is fontos, hogy egyházunk utat találjon ehhez a népcsoporthoz, melynek szüksége van az Evangéliumra.

Külföldi pasztorálteológiai és kateketikai tanulmányaim során igyekeztem minél több anyagot gyűjteni az eltérő kisebbségi kultúrával rendelkező népek pasztorációjával kapcsolatosan, tudatosan keresve azokat a lehetséges elemeket, melyeket az itthoni cigánypasztorációban később papként alkalmazhatok.

Nagyon fontosnak éreztem, hogy kutatásom során a cigány vallási hagyományvilágot behatóan megismertessem, mert ennek az etnikai csoportnak rendkívül jó kapcsolata van a transzcendentális létezővel, mely hitvilágukból és tradícióikból világosan kitűnik. Dolgozatom első fejezetén belül kiemelt szerepet kap Sója Miklós atya, aki a Magyar Görögkatolikus Egyház papjaként a cigányok között végzett misszióknak szentelte élete nagy részét. Az ő papi attitűdje, inkulturációs újító nézőpontja megalapozta azt a tevékenységet, melyet ma cigánypasztorációnak nevezünk. A vallási babonák értelmezésén, tisztázásán keresztül próbálok utat keresni arra, hogy miként lehetne eme közösséggel a Katolikus Egyháznak kapcsolatot teremtenie. Számos lehetőség kínálkozik számunkra, hogy megszentelve hagyományaik számunkra értékes elemeit, tovább gazdagíthassuk ezen inklúzió által egyházunkat.

Munkámmal igyekszem megkönnyíteni azon misszionáriusok tevékenységét, akik cigányok között élik meg hivatásukat, és Jézus Krisztust kell megismertetniük a „célközönsséggel” saját kultúrájukon keresztül. Ez a munka szeretné felhívni a figyelmet a cigányok között végzett missziós tevékenység fontosságára és szükségességére, valamint hasznos lehet a cigányság önreflexiója szempontjából is. Az Evangélium mindig egy adott

¹ A lovári nyelvben jelentése: magyarcigány. A cigány nyelvet már nem beszélő csoport megnevezése, mely a magyarországi cigányok megközelítőleg kétharmadát teszi ki.

² Vö: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2018/01/ts580101.pdf> (Utoljára ellenőrizve: 2019.06.24.)

kulturális közegbe ágyazódik be.³ Ennek kiváló példája Bruno Mondadori *Dal tribale al globale* című könyve, melynek tradícióról és inkulturációról szóló fejezete mint társadalmi folyamatot írja le az inkulturáció eseményét, melyben egy saját szokásrendszerrel rendelkező kultúrát beoltunk az Evangéliummal. Ennek a kutatásnak a célja, hogy hatékony eszköze legyen a misszionáriusok munkájának, akik belépnek egy eltérő, speciális kultúrába.

Öt fejezetben mutatom be a cigányok között végzett missziót Magyarországon a Görögkatolikus Egyház berkein belül. Az első fejezetben ezen különleges misszió első lépéseiről írok Sója Miklós görögkatolikus áldozópap munkáján keresztül. Nagyon fontosnak éreztem, hogy a cigány szó jelentését definiáljam, hiszen ennek hiánya további konfúzióhoz vezethet a hittérítő munka folyamán, ugyanis ma egzakt módon külső rasszjegyek alapján nem meghatározható, hogy ki számít cigánynak és ki nem. A dolgozat során érintem a cigányság történelmét, valamint vándorlási folyamataikat, melyek Észak-Indiából vezettek Magyarorszáig. Ez azért fontos, hogy megértsük mit jelent a gyakorlatban egy sokáig nomád életmódot folytató etnikumot evangelizálni.⁴ A dolgozat első része kitér a magyarországi cigányok hagyományaira és tevékenységeire és az első cigány görögkatolikus vallási közösség megszületésére, mely mérföldkő volt a Magyar Görögkatolikus Egyház cigánypasztorációja számára. Fontosnak éreztem továbbá a katolikus cigányok vallásosságát hazánkban, hiszen egy cigánypasztorációval foglalkozó misszionáló/evangelizáló személy számára fontos tisztában lenni azzal, hogy milyen vallási alapokkal rendelkeznek azok az emberek, ahová a dispoziciója szól. Ennek következő lépcsőfokaként a missziológia és a cigánypasztoráció találkozása kapcsán a missziológia új felfogásáról értekezem, melynek keretében a cigányság önmagáért szóló pasztorációjáról gondolkodom a *Redemptoris missio* kezdetű enciklika nyomán.

Az első fejezetben beszámolok a cigánypasztoráció részeredményeiről, az erre a tevékenységre való folyamatos meghívásról és a cigányokat célzó misszió fontosságáról és szükségességéről. Szót ejtek a cigánypasztoráció és az inklúzió keresztmetszetéről valamint, hosszabban tárgyalom a Vándorlók és Úton Lévők Pápai Tanácsának 2005-ben kiadott cigánypasztorációs irányelveit.

A második fejezetben a céloom azon nehézségek szemléltetése, melybe egy cigányok között misszionáló egyházi személy ütközhet tevékenysége során. Számos akadály létezik, melyet le kell küzdenünk ahhoz, hogy a cigányok között végzett hittérítő munkánk sikeres legyen. Ebben a dolgozatban próbálom sorra venni ezeket a nehézségeket, és megoldási

³ Vö: MONDADORI, B., *Dal tribale al globale, Introduzione all'antropologia*, Pearson Italia, Milano- Torino 2012, 37-40.

⁴ Vö: CROCIATA, M., *Teologia delle religioni, la questione del metodo*, Città Nuova, Roma 2006, 219.

lehetőséget kínálni a Magyar Görögkatolikus Egyház és természetesen a Római Katolikus Egyház tárházából, a szertartásokból és szentségek kiszolgáltatásából merítve. Ezekben a válaszokban próbálok reagálni a cigányság babonával tarkított formuláira. Megoldásként próbálok keresni azokat a lehetőségeket, melyekkel meg tudjuk keresztelni az Istennel és kereszténységgel kapcsolatos, még sok esetben le nem tisztult vallásukat, hiedelemvilágukat.

Munkám harmadik fázisában azokat a feszültég forrásokat elemzem melyek a cigány és gádzsó kultúrából adódó különbségből származhatnak és problémát okozhatnak a templomba belépő új cigány tagok számára. A tradicionális vallás és népi jámbor vallásosság felszínességére és megújításának szükségszerű okaira próbálok rámutatni, melyek gátolhatják egy pap misszionáló/evangelizáló tevékenységét. A Szentírást segítségül hívva próbálok a missziót végző személy feladatát szemléltetni, aki idegenként érkezik egy másik kultúrába. Azon cigányok helyzetét is nagyító alá veszem, akik idegenként helyezkednek bele nomád múltjukkal a magyar társadalomba. Röviden elemzem a Szentírásból azon szakaszokat az ó-szövetségi szövegek közül, melyek a vendéglátásra és az idegenekkel való bánásmódra reagálnak. Természetesen a Katolikus Egyház cigányokkal kapcsolatos integratív szerepéről is próbálok állást foglalni, hiszen az evangelizációnak köszönhetően egyfajta integráció mindenképpen megvalósul. Ebben a fejezetben a Katolikus Egyház cigányokkal történő párbeszédét fejtem ki, valamint szó esik a cigánypasztorációról olyan nézőpontból, mint Isten Országának kiteljesedése.

A negyedik fejezetben a migráció és a cigánypasztoráció kérdéskörét feszegetem, hiszen a cigányokat a Katolikus Egyház mint vándorlók és úton lévőket definiálja. Szűz Mária és Krisztus jelenlétét vizsgálom a nomád kulturális alapokkal rendelkező cigányok életében, vallási felfogásukban. Szemléltetni próbálok a befogadó lelkipásztorkodást, valamint a II. Vatikáni Zsinat olyan aspektusait tárom fel, melyek megfelelő inspirációt szolgáltathatnak számunkra a cigánypasztoráció végzéséhez. Ismertetem Ferenc pápa cigányokkal való kapcsolatát és az Egyházon belüli szolidaritás témakörét, mely a cigánypasztoráción keresztül a cigány néphez fordul.

Az ötödik fejezetben a Görögkatolikus Egyház cigánypasztorációs jelenlétét próbálok feltárni az oktatási szférában. Az Egyház egyre nagyobb szerepet kap napjainkban az oktatás területén, ezért azokat a szociális faktorokat is vizsgálom a dolgozat eme fejezetében, melyek előre mozdíthatják a görögkatolikus intézményekben az oktatást. Ezek az intézmények nagyon fontosak számunkra, mert a pap vagy más missziót végző civil személy jelenléte nyomán az oktatásban részesülőkben természetessé válik a pap jelenléte. Ez nagy eredmény, hiszen vannak a cigányok között olyanok, akik babonás félelmek miatt tartózkodnak a paptól,

míg mások bizalommal fordulnak irányába. Ezekről a jelenségekről röviden tárgyalok a dolgozaton belül. Specifikusan írok a dolgozaton belül a Magyar Görögkatolikus Egyház cigányok között végzett missziójáról. Számomra cigány származású görögkatolikus papként nagyon fontos volt, hogy olyan módszereket dolgozzak ki, melyek gyorsan és eredményesen hasznosíthatóak mindazok számára, akik cigánypasztorációval foglalkoznak hivatásukból adódóan. Ez alatt a pont alatt szummázom a cigánypasztorációs gyakorlatban elért eredményeket, összevetem a nemzetközi missziós tevékenységekkel, és megoldást keresve próbálom kiszűrni azokat a máshol jól bevált, számunkra reálisan applikálható módszereket, melyek a cigányok közötti misszióban segítségünkre lehetnek, megtartó erőt tudnak sugározni az Egyházzal már megismerkedett embereknek és szerethetővé tudjuk tenni azon réteg számára, akik a katolikus hit mellett hagyományait is fontosnak tartják megőrizni.